

клеветят Русия, ще сплетничат за нея и ще кроят интриги срещу нея ... О, аз не говоря за отделните хора: ще има и такива, които ще разберат, какво е означавала, означава и ще означава за тях Русия винаги. Те ще разберат цялото величие, цялата святост на делото на Русия. Но тези хора, особено в началото, ще са толкова малко, че ще бъдат подложени на насмешки, ненавист и даже политически гонения“⁷.

Васил Друмев (митрополит Климент Търновски) е един от тези русофили, подложени на политически гонения заради своите убеждения. Той е бил заточен от Стамболов в Гложенския манастир само 15 години след Освобождението на България (през 1893–1894 г.). Бил е освободен едва след смъртта на Стамболов. Друмев е разбирал значението на жертвата, принесена на олтара на българската свобода от руския народ.

След Освобождението на България от турско иго, през 80-те години на XIX в., Вазов пише цикъл лироепични поеми „Епопея на забравените“ (1881–1884), посветени на дейците от епохата на Възраждането (Паисий Хилендарски, Георги Раковски, братя Миладинови, Васил Левски и др.), които са връх в патриотичната поезия. През този период са написани поемите „Грамада“ (1880), „Трайко и Риза“ (1881), „Загорка“ (1883), „В царството на самодивите“ (1884) и др. Централна тема на поемата „Загорка“ е съпротивата срещу турското иго. По-късно Вазов използва сюжета на това произведение за пиесата „Руска“, наречена така по името на героинята на поемата.

Когато живее в Пловдив (1880–1886), писателят активно участва в културния живот на Южна България. Той е председател на Пловдивското научно книжовно дружество, главен редактор е на научно-литературното списание „Наука“ (1881–1884). Заедно с Константин Величков издава литературното списание „Зора“, двамата редактират вестник „Народний глас“. В списание „Наука“ той помества спомени за Априлското въстание – „Неотдавна“. През 80-те години той публикува поетичните сборници „Гусла“ (1881), „Поля и гори“ (1884), „Италия“ (1884), „Сливница“ (1885). Лириката му се отличава с тематично и жанрово многообразие. Поетичните картини от българската природа се редуват в тези книги с остра сатира за съвременното общество. Стихотворенията, които отразяват впечатления от пътешествия, се съчетават с произведения, посветени на събитията от Сръбско-българската война от 1885 г. През 90-те години излиза сборникът „Скитнишки песни“ (1899), през 1900 г. – „Под нашето небе“. В тези книги много стихотворения са посветени на трудната съдба на българското селячество.

Прозата на Вазов от 80-те години първоначално се опира на спомените на автора, за живота от последните години на робството. В първата повест „Митрофан и Дормидолски“ (1881) писателят използва впечатления от живота в Берковица. През 1885 г. излиза повестта „Чичовци“, в която хумористично е изобразен животът в българската провинция в навечерието на Овободителната война. Още през 80-те години са създадени произведения, които влизат в златния фонд на българската класика: повестта „Немили-недраги“ (1882–1883), посветена на живота на българските емигранти в Румъния, обезсмъртила патриотизма на борците за свобода, и романът „Под игото“ (1894), написан в Одеса. Този роман, изобразил основния исторически процес на Възраждането – превръщането на мирните българи в бунтовници, сражаващи се за свободата на отечеството, – представлява широка епична картина, запечатала живота на българския народ